

Πέτρος Παπακωνσταντίνου

Ένα μήνα μετά την έναρξη της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία, αυτό που ξεκίνησε ως κεραυνοβόλος πόλεμος κινήσεων, εξελίσσεται σε πιο αργό, ίσως και πιο φονικό πόλεμο θέσεων, με οχυρωμένα στρατόπεδα και μακρινά πλήγματα πυροβολικού και αεροπορίας. Η γραμμή του μετώπου έχει παγιωθεί στο μεγαλύτερο μέρος της· οι Ρώσοι έχουν αποκομίσει σημαντικά εδαφικά κέρδη, κυρίως στο Νότο και στα Ανατολικά, αλλά δεν έχουν καταφέρει να καταλάβουν ούτε μία από τις δέκα μεγαλύτερες πόλεις της Ουκρανίας· ο ουκρανικός στρατός έχει καθηλώσει τις εχθρικές δυνάμεις στις πύλες των αστικών κέντρων που πολιορκούνται (με εξαίρεση τη Μαριούπολη) και σε ορισμένες περιπτώσεις έχει αρχίσει να εκδηλώνει επιτυχείς αντεπιθέσεις. Η ίδια, εκρηκτικά ασταθής ισορροπία επικρατεί στο διπλωματικό επίπεδο, με τις διαπραγματεύσεις για κατάπαυση του πυρός σε νεκρό σημείο, αφού ούτε η Μόσχα είναι ικανοποιημένη με ό,τι έχει πετύχει μέχρι τώρα- αντί τεράστιου πολιτικού, οικονομικού και ηθικού τιμήματος- ούτε το Κίεβο αισθάνεται την ανάγκη να συνθηκολογήσει.

Σε αυτό το φόντο, ο αναπληρωτής αρχηγός ΓΕΕΘΑ της Ρωσίας, Σεργκέι Ρουντσκοί, δήλωσε την Παρασκευή, 25 Μαρτίου, ότι η πρώτη φάση των ρωσικών επιχειρήσεων είχε ως αποτέλεσμα τη σημαντική αποδυνάμωση του ουκρανικού στρατού, κάτι που θα επιτρέψει στη δεύτερη φάση να επικεντρωθούν οι ρωσικές δυνάμεις στον κεντρικό τους στόχο, δηλαδή την «απελευθέρωση» ολόκληρου του Ντονμπάς[1]. Το Κίεβο και η Δύση ερμήνευσαν αυτή την τοποθέτηση ως ομολογία αποτυχίας, υποστηρίζοντας ότι ο Πούτιν περίμενε έναν περίπατο λίγων ημερών μέχρι το Κίεβο, αλλά απέτυχε οικτρά και αναγκάζεται τώρα να αναδιπλωθεί, την ανάγκη φιλοτιμίας ποιούμενος.

Ότι η ρωσική ηγεσία υποτίμησε την αντίσταση που θα συναντούσε από τον ουκρανικό στρατό (αλλά και τις σαρωτικές κυρώσεις μιας επανενωμένης, έστω προσωρινά, Δύσης) είναι μάλλον βέβαιο. Αλλά ότι το Κρεμλίνο περίμενε έναν αστραπιαίο πόλεμο λίγων ημερών, ακούγεται ως φτηνή προπαγάνδα. Η αμερικανική υπερδύναμη, στο απόγειο της

μονοκρατορίας της, το 1991, χρειάστηκε 956.000 στρατιώτες και 42 μέρες πολέμου για να υπερισχύσει μιας αραβικής χώρας, του Ιράκ, εξουθενωμένης από οκτώ χρόνια τρομερού πολέμου με το Ιράν- και μάλιστα, χωρίς ο αμερικανικός στρατός να μπει στη Βαγδάτη και χωρίς να ανατρέψει τον Σαντάμ Χουσεΐν. Μόνο ένας παράφρων στο Κρεμλίνο θα μπορούσε να υπολογίζει ότι 120.000 Ρώσοι στρατιώτες θα κατάφερναν να καταλάβουν τη δεύτερη μεγαλύτερη, σε έκταση, χώρα της Ευρώπης, που κληρονόμησε από τα χρόνια της ΕΣΣΔ ισχυρότατη πολεμική βιομηχανία, ετοιμαζόταν γι αυτό τον πόλεμο οκτώ χρόνια και απολάμβανε στρατιωτικού εξοπλισμού, πληροφοριών και εκπαίδευσης από Αμερικανούς και Βρετανούς. Ο Πούτιν είναι πολλά πράγματα, αλλά παράφρων δεν είναι.

Μπορεί οι στρατιωτικοί σχεδιασμοί και οι πολιτικοί στόχοι του Κρεμλίνου να περιβάλλονται από ομίχλη, αλλά οι επιδιώξεις των ΗΠΑ είναι απολύτως διαυγείς. Όπως έγραψε ο Ντέιβιντ Σάνγκερ, επικεφαλής του γραφείου των New York Times στην Ουάσιγκτον, η κυβέρνηση Μπάιντεν εννοεί να εγκλωβίσει τη Ρωσία σε έναν μακρύ πόλεμο τεράστιου κόστους, όπως συνέβη, τηρουμένων των αναλογιών, με την καθήλωση της ΕΣΣΔ στο ναρκοπέδιο του Αφγανιστάν (το γεγονός ότι οι Αμερικανοί έστειλαν στους Ουκρανούς αντιαεροπορικούς πυραύλους Stinger, που είχαν ενισχύσει την τζιχάντ των μουτζαχεντίν κατά των Σοβιετικών, έχει και τη συμβολική σημασία του). Ο γνωστός ιστορικός Νάιαλ Φέργκιουσον έγραψε στο πρακτορείο Bloomberg ότι κορυφαίοι παράγοντες της κυβέρνησης Μπάιντεν του είπαν απερίφραστα ότι το μόνο νοητό, γι αυτούς, τέλος αυτού του πολέμου περιλαμβάνει την ανατροπή του Πούτιν και μια πιο πειθήνια έναντι της Αμερικής Ρωσία- κάτι που θα αποτελούσε ταυτόχρονα ισχυρή προειδοποίηση στην Κίνα^[iii]. Ο ίδιος ο (κάθε άλλο παρά αντιιμπεριαλιστής) Φέργκιουσον θεωρεί αυτή τη θεώρηση επικίνδυνη πλάνη του Μπάιντεν και το πιθανότερο είναι ότι έχει δίκιο.

Όσο μιλούν τα όπλα, επιβάλλεται κάποια σεμνότητα λόγων και οικονομία προβλέψεων, επί ποινή γρήγορης διάψευσης. Σε κάθε περίπτωση, όσοι είναι έτοιμοι να στοιχηματίσουν τα πάντα σε ένα Βατερλώ της Ρωσίας και στον πολιτικό θάνατο του Πούτιν αναλαμβάνουν ένα παιχνίδι υψηλότατου ρίσκου, για τους ίδιους και για τον κόσμο όλο. Την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, η μάχη της Μαριούπολης έχει φτάσει στο κέντρο της μαρτυρικής πόλης και η πτώση της μπορεί να είναι θέμα ημερών. Εάν εξελιχθούν έτσι τα πράγματα, θα πρόκειται για στρατηγικής σημασίας επιτυχία των εισβολέων. Η Ουκρανία θα έχει χάσει το 80% των ακτών της και η Ρωσία θα έχει εξασφαλίσει χερσαία σύνδεση ανάμεσα στην Κριμαία και το Ντονμπάς. Επιπλέον, οι Ρώσοι θα μπορέσουν να συγκεντρώσουν μεγαλύτερες δυνάμεις για να προελάσουν στην περιοχή ανάμεσα στη σημερινή διαχωριστική γραμμή του Ντονιέτσκ και το Χάρκοβο, όπου συγκεντρώνονται οι πιο αξιόμαχες δυνάμεις του ουκρανικού στρατού. Ήδη, μακριά από τις τηλεοπτικές κάμερες των δυτικών συνεργείων, οι

Ρώσοι έχουν θέσει υπό έλεγχο το 93% του Λουγκάνσκ και το 56% του Ντονιέτσκ (πριν από την εισβολή ήλεγχαν περίπου το ένα τρίτο των εκτάσεών τους), όπως και ένα τεράστιο, συνεχές τόξο ουκρανικών συνόρων, που ξεκινάει βόρεια του Κιέβου, συνεχίζεται έξω από το Σούμι και το Χάρκοβο, περνάει από το Ντονμπάσκ και την Κριμαία και φτάνει στη Χερσώνα, στη Μαύρη Θάλασσα.

Στο οικονομικό πεδίο, η Ρωσία υποφέρει σοβαρά από τις κυρώσεις και το κύμα φυγής δυτικών εταιρειών, με αποτέλεσμα το φάσμα της μαζικής ανεργίας, των ελλείψεων αγαθών και της απότομης πτώσης του βιοτικού επιπέδου να βρίσκεται επί θύραις. Είναι πιθανό, όμως, να αποφύγει την κατάρρευση χάρη στη βοήθεια κυρίως της Κίνας, αλλά και άλλων κρατών. Από τις 10 πολυπληθέστερες χώρες του κόσμου, μόνο μία, οι ΗΠΑ, έχουν επιβάλει κυρώσεις στη Ρωσία.

Όταν ο Μπάιντεν, στη μακρά, διάρκειας περίπου δύο ωρών, τηλεφωνική επικοινωνία του με τον Σι Τζινπίνγκ κάλεσε την Κίνα να μη στηρίξει τη Ρωσία, απειλώντας την με συνέπειες, ο Κινέζος ηγέτης του απάντησε: «Όποιος αποφάσισε να κρεμάσει το κουδούνι στο λαιμό της τίγρης, εκείνος πρέπει να πάει να της το βγάλει»-εννοώντας ότι οι Αμερικανοί εξαγρίωσαν τη Ρωσία με την περικύκλωσή της από το ΝΑΤΟ, επομένως ας λουστούν τώρα τις επιπτώσεις. Η Αμερική δεν μπορεί να κηρύξει οικονομικό πόλεμο στην Κίνα χωρίς να πυροβολήσει τα πόδια της, καθώς η στενή αλληλεξάρτηση ανάμεσα στις δύο μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου έχει δημιουργήσει μια κατάσταση αμοιβαία εγγυημένης καταστροφής (MAD), ανάλογη με εκείνη που υπήρχε στο πεδίο των πυρηνικών όπλων επί Ψυχρού Πολέμου. Άλλωστε η Κίνα δεν μπορεί να ξεχάσει το πρόσφατο, αντικινεζικό σύμφωνο ΑΥΚΥΣ στον Ινδοειρηνικό, τη στάση των ΗΠΑ στο κεφαλαιώδες θέμα της Ταϊβάν, την υπόθαλψη αποσχιστικών τάσεων των Ουιγούρων, τον αμερικανικό πόλεμο στο πεδίο των υψηλών τεχνολογιών και τόσα άλλα. Μια ταπεινωτική ήττα της Ρωσίας και προσωπικά του Πούτιν, σε αυτή τη φάση, θα ήταν σοβαρότατο πλήγμα για την ίδια την Κίνα και τον Σι.

Όσο για το εσωτερικό της Ρωσίας, τίποτα δεν δείχνει μέχρι στιγμής ότι υπάρχουν σοβαρές, πραγματικά απειλητικές κινήσεις εναντίον του Πούτιν. Ανεξάρτητες (μη ελεγχόμενες από την κυβέρνηση) δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι η μεγάλη πλειονότητα των Ρώσων εξακολουθεί να στηρίζει τον Ρώσο πρόεδρο- δυστυχώς και τον πόλεμο στην Ουκρανία. Ούτε από τους ολιγάρχες, οι οποίοι ούτως ή άλλως στη Ρωσία δεν διαθέτουν πολιτική δύναμη, ούτε από τους κύκλους της κρατικής γραφειοκρατίας έχουν εκδηλωθεί φυγόκεντρες τάσεις, αν και τίποτα δεν αποκλείει να εκδηλωθούν αύριο.

Με αυτά τα δεδομένα, το ενδεχόμενο παράτασης του πολέμου για κάμποσες εβδομάδες, αν

όχι και μήνες, μέχρι να υπάρξει αν όχι ειρήνευση, τουλάχιστον ανακωχή, διαγράφεται ισχυρό. Κάτι τέτοιο θα ήταν εφιαλτικό πρώτα απ' όλα για τον σκληρά δοκιμαζόμενο ουκρανικό λαό. Ένας στους τέσσερις Ουκρανούς έχει ήδη ξεριζωθεί από την εστία του, η οικονομική καταστροφή είναι ανείπωτη, η χώρα κινδυνεύει να διαμελιστεί, καθώς οι Αμερικανοί την αντιμετωπίζουν κυνικά ως Ιφιγένεια, που δεν θα διστάσουν να θυσιάσουν στην ανάγκη, προκειμένου να υπηρετήσουν τους μείζονες στόχους τους: τη συντριβή της Ρωσίας και την αποκατάσταση της «ενότητας της Δύσης» υπό αμερικανική ηγεμονία, δηλαδή την καθήλωση της Ευρώπης σε ρόλο θεραπαινίδας τους, κάτι από το οποίο δεν απέχουν και πολύ.

Σημαίνουν όλα αυτά ότι θα μπορούσε κανείς να δικαιολογήσει, με βαριά καρδιά, τον πόλεμο του Πούτιν με το επιχείρημα ότι μια ήττα της Ρωσίας θα ευνοούσε την κύρια απειλή για την παγκόσμια ειρήνη και την κυριαρχία των λαών, τον αμερικανικό ιμπεριαλισμό; Σε καμία περίπτωση. Η απερίφραστη καταδίκη αυτού του άδικου πολέμου, που συσσωρεύει τρομερά δεινά σε έναν λαό 45 εκατομμυρίων ανθρώπων, θα έπρεπε να είναι αυτονόητη για κάθε πολιτισμένη συνείδηση και ειδικά για τους αριστερούς. Οι νεοταξίτες και νεοδεξιοί μπορούν να κοιμούνται ήσυχοι όταν χύνουν κροκοδείλια δάκρυα για τον ουκρανικό λαό, ενώ δεν ένοιωσαν καμία υποχρέωση να βγουν στους δρόμους για τους λαούς της Γιουγκοσλαβίας, του Ιράκ ή της Παλαιστίνης. Ο αριστερός δεν μπορεί να κοιτάξει με ήρεμη συνείδηση τον εαυτό του στον καθρέφτη αν δεν είναι λόγω και έργω με τον Δαβίδ απέναντι στον Γολιάθ σε όλα τα γεωγραφικά μήκη και πλάτη του πλανήτη, σε όλες τις ιστορικές στιγμές.

Ό,τι δίκιο κι αν είχε η Ρωσία για την περικύκλωσή της από το NATO και για τις διώξεις των Ρωσόφωνων από τους ακροδεξιούς εθνικιστές στην Ουκρανία, το έχασε από τη στιγμή που άρχισε να βομβαρδίζει τις ουκρανικές πόλεις. Γιατί ο Πούτιν δεν αμφισβήτησε μόνο μια κυβέρνηση, αμφισβήτησε το ίδιο το δικαίωμα της Ουκρανίας να υπάρχει σαν ανεξάρτητο κράτος, λέγοντας ότι πρόκειται για ένα τεχνητό κατασκεύασμα του Λένιν και των μπολσεβίκων. Έφτασε στο σημείο, προτού αρχίσει ο πόλεμος, να στείλει στην Ουκρανία το εξής, επί λέξει, μήνυμα: «Σ' αρέσει, δεν σ' αρέσει, γλυκιά μου, θα το υποστείς». Ποιος άνθρωπος που θέλει να λέγεται άνθρωπος δεν θα αγανακτούσε αν άκουγε να εκστομίζεται μια τέτοια φράση από έναν άντρα προς μία γυναίκα; Και ποιος μπορεί να μην εξεγερθεί όταν ακούει έναν ηγέτη κράτους να λέει αυτή την πολύ «ματσό» χυδαιότητα για έναν άλλο λαό;

Ούτε βέβαια κάνει ο Πούτιν κάποιον «αντιφασιστικό πόλεμο» στην Ουκρανία, όπως κάποιοι αφελέστατα είναι έτοιμοι να πιστέψουν. Χρησιμοποιεί ως άλλοθι τους φασίστες που έκαναν όντως εγκλήματα πολέμου στην Οδησό και το Ντονμπάς για να δικαιολογήσει τις επεκτατικές βλέψεις του- όπως ακριβώς χρησιμοποιούσαν οι Αμερικανοί υπαρκτές θηριωδίες

του Μιλόσεβιτς στην πρώην Γιουγκοσλαβία ή του Χουσεΐν στο Ιράκ. Είναι γνωστό, άλλωστε, ότι η Ρωσία δεν είχε κανένα ηθικό πρόβλημα να χρηματοδοτεί την Μαρίν Λεπέν στην προεκλογική εκστρατεία της.

Έστω, θα πει κανείς, αλλά ένας πολυπολικός κόσμος, με μια ισχυρή Ρωσία και μια ισχυρή Κίνα, δεν δίνει περισσότερα περιθώρια στους μικρότερους λαούς όλου του κόσμου από έναν κόσμο στο έλεος της αμερικανικής υπερδύναμης και τους συμμάχους της; Η απάντηση είναι, μπορεί ναι, μπορεί και όχι, ανάλογα με το τι είδους είναι η «πολυπολικότητα» για την οποία τόσος λόγος γίνεται. Πολυπολικός ήταν ο κόσμος και στις παραμονές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, μόνο που όλοι οι υπολογίσιμοι πόλοι του ήταν ιμπεριαλιστικές αυτοκρατορίες, έτοιμες να κόψουν η μία το λαρύγγι της άλλης, όπως και το έκαναν. Πολύ φοβάμαι ότι η Νέα Παγκόσμια Τάξη (ή μάλλον Αταξία) που ανατέλλει σήμερα θα μοιάζει λιγότερο με τον Ψυχρό Πόλεμο και περισσότερο με τον προ του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου κόσμο.

Στα χρόνια του Ψυχρού Πολέμου, η ΕΣΣΔ ήταν ένα καταπιεστικό, μόνο κατ' όνομα σοσιαλιστικό καθεστώς, αλλά όντως στήριζε ως ένα βαθμό εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα του Τρίτου Κόσμου απέναντι στον ιμπεριαλισμό. (Για τα εργατικά και αριστερά κινήματα της Δύσης, υπήρχε πάντα το όριο της Γιάλτας). Η Ρωσία του Πούτιν δεν είναι εκφυλισμένο εργατικό κράτος, αλλά ολιγαρχικός καπιταλισμός- το γεγονός ότι ο Ρώσος πρόεδρος είχε μέχρι προχθές σε κρατική θέση τον διαβόητο Ανατόλι Τσουμπάις, αρχιτέκτονα των ληστρικών ιδιωτικοποιήσεων που έφτιαξαν εν μια νυκτί την τάξη των ολιγαρχών, σφετεριζόμενοι αντί πινακίου φακής τη λαϊκή περιουσία, ασφαλώς λέει πολλά, ή μάλλον τα λέει όλα. Όνειρο του Πούτιν δεν είναι η ανασύσταση της ΕΣΣΔ, αλλά της μεγαλορώσικης Αυτοκρατορίας. Ο ψυχρός κυνισμός της μεγάλης δύναμης μπορεί να τον οδηγήσει να στηρίξει, κάποια στιγμή, αριστερές κυβερνήσεις στη Λατινική Αμερική, με την ίδια άνεση που θα στηρίξει το Ισραήλ, με το οποίο διατηρεί άριστες σχέσεις, στη Μέση Ανατολή.

Ο ίδιος ο πόλεμος του Πούτιν στην Ουκρανία, αντί να αποτελέσει πλήγμα για τις ΗΠΑ, εξελίσσεται σε καταλύτη για την ενίσχυσή τους, σε μια ακόμη εκδήλωση της ετερογονίας των σκοπών. Από «εγκεφαλικά νεκρό», κατά Μακρόν, το ΝΑΤΟ ανένηψε και διανύει μια δεύτερη νεότητα. Η ίδια η Ρωσία, ακόμη κι αν αποκομίσει (εύθραυστα και διαρκώς αμφισβητήσιμα) στρατιωτικά κέρδη, θα υποστεί τεράστια πολιτική, οικονομική και ηθική ζημιά. Το πιθανότερο είναι ότι θα περιπέσει σε θέση ελάσσονος εταίρου της Κίνας, μια και η ρωσική οικονομία είναι το ένα δέκατο της κινεζικής. Αυτό σημαίνει ότι οι Κινέζοι, προκειμένου να σώσουν τη Ρωσία, θα αποκτήσουν κοψοχρονιά επιχειρήσεις- φιλέτο και θα την κάνουν ισχυρότατα εξαρτημένη από το Πεκίνο σε τρία κρίσιμα πεδία: το τραπεζικό, τις ροές ενέργειας και τις νέες τεχνολογίες. Στο μεταξύ, ο κόσμος όλος θα απειλείται από μια

μεγάλων διαστάσεων επισιτιστική κρίση (Ρωσία και Ουκρανία μαζί παράγουν το ένα τέταρτο των παγκόσμιων σιτηρών), ενώ η παγκόσμια οικονομία είναι πολύ πιθανό να γνωρίσει μια νέα, οδυνηρή ύφεση. Τηρουμένων των αναλογιών, όπως οι γεωπολιτικές κρίσεις από τον αραβοϊσραηλινό πόλεμο του 1973 και την ιρανική επανάσταση του 1979 οδήγησαν πρώτα σε ενεργειακές κρίσεις, ύστερα σε γενικευμένη ύφεση και τελικά σε αλλαγή οικονομικού υποδείγματος επί τα χείρω, από τον κεϋνσιανισμό στον νεοφιλελευθερισμό.

Το συμπέρασμα από όλα αυτά είναι, νομίζω, προφανές. Η μόνη πολιτικά και ηθικά επιβεβλημένη στάση ενός προοδευτικού πολίτη απέναντι σε αυτό τον ολέθριο, από κάθε σκοπιά, πόλεμο είναι να εξεγερθεί και να απαιτήσει τον άμεσο τερματισμό του με μια δίκαιη ειρήνη. Κάτι που σημαίνει αποχώρηση όλων των ξένων στρατευμάτων από την Ουκρανία, ρωσικών και Δυτικών (σύμβουλοι, εκπαιδευτές, μισθοφόροι), ακύρωση των σχεδίων για ένταξη στο NATO, διεθνείς εγγυήσεις για την ασφάλεια και κυριαρχία της, σεβασμό των δικαιωμάτων των ρωσόφωνων και των άλλων εθνικών ομάδων, αποκατάσταση των κομμάτων που έχουν βγει στην παρανομία από τις δύο τελευταίες κυβερνήσεις του Κιέβου, επίλυση του προβλήματος στο Ντονμπάς με διαπραγματεύσεις και όχι με τα όπλα. Ουτοπικό; Με τα σημερινά δεδομένα, ίσως. Αλλά συνένοχοι του εγκλήματος, είτε των μεν, είτε των δε, δεν μπορούμε να γίνουμε και δεν θα γίνουμε.

.....
.....
[i] Ντονμπάς σημαίνει «λεκάνη του ποταμού Ντον». Πρόκειται για την περιοχή της ανατολικής Ουκρανίας πάνω από την Αζοφική Θάλασσα, που περιλαμβάνει τις ρωσόφωνες επαρχίες του Ντονιέτσκ και του Λουγκάνσκ. Μετά τον εμφύλιο πόλεμο του 2014, που ακολούθησε την ανατροπή του φιλορώσου προέδρου της Ουκρανίας Βίκτορ Γιανουκόβιτς, οι δύο επαρχίες διχοτομήθηκαν και οι φιλορώσοι αυτονομιστές ανακήρυξαν «Λαϊκές Δημοκρατίες» στα τμήματα που ήλεγχαν.

[iii] Nial Ferguson, “Putin Misunderstands History. So, Unfortunately, Does the U.S.”, [bloomberg.com/opinion/articles/2022-03-22/niall-ferguson-putin-and-biden-misunderstand-history-in-ukraine-war](https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2022-03-22/niall-ferguson-putin-and-biden-misunderstand-history-in-ukraine-war)

Πηγή: ppapacn.blogspot.com